

REFLEKSIONSVÆRKTØJ

**GIV ALLE
BØRN EN GOD
SKOLESTART**

EGMONT
Fonden

Sæt fokus på børn i risiko i skolestarten

Længt de fleste børn får en god start på skolelivet, men et mindretal trives ikke i skolestarten, og en dårlig skolestart kan have store konsekvenser for børnene nu og på sigt. Det viser Egmont Rapporten 2019 "Når store bliver små – giv alle børn en god skolestart". Vi har oplevet en markant interesse for rapporten siden lanceringen i august 2019 både nationalt og lokalt fra dagtilbud, skoler og kommunale forvaltninger.

Flere har efterspurgt hjælp til, hvordan Egmont Rapporten 2019 kan omsættes til handling lokalt. Derfor har vi udviklet dette værktøj, som I kan bruge til at reflektere over, hvordan I lokalt skaber en god skolestart for alle børn.

Hvor Egmont Rapporten 2019 bidrager med ny viden og inspiration, tilbyder dette værktøj en ramme, der gør det enkelt for jer at reflektere over, hvordan skolestarten er for børn i jeres dagtilbud, på jeres skole og i jeres kommune: Hvor mange børn har eller risikerer at få en svær skolestart, og hvordan arbejder I med at få dem godt i gang med skolelivet?

Det er store spørgsmål uden nemme svar. De følgende sider tilbyder hurtigt overblik over syv hovedtemaer i arbejdet med at sikre en god skolestart for børn i risiko, som vi har identificeret med Egmont Rapporten 2019.

Ekspertter giver deres bud på, hvad der er vigtigt i arbejdet med hvert tema, og der er til det enkelte tema en række refleksionsspørgsmål, som I kan tage udgangspunkt i, når I drøfter jeres egen praksis – hvad I ved, hvad I gør i dag, og hvad I kan gøre fremadrettet.

Vi håber, I vil opleve, at redskabet inspirerer til lokal dialog og handling, så vi sammen kan sikre, at alle børn oplever en god start på skolelivet.

God fornøjelse!

Henriette Christiansen
Direktør for Egmont Fondens
Støtte- og bevillingsadministration

Jeg følte mig lille. Jeg havde den der følelse, hvor jeg ikke rigtig kendte nogen, og så gjorde jeg lidt alligevel. Det var lidt svært at tale til de voksne. Jeg var meget genert. Jeg kendte dem ikke. Jeg turde ikke række hånden op.

Barn i 2. klasse

En god skolestart er uendelig vigtig for det enkelte barn og dets familie. Det burde derfor være en højt prioriteret opgave i alle kommuner. Men det er også en svær opgave, hvor der er brug for en mere fælles tilgang, stærkere evidens og en bedre struktur på samarbejdet.

Jan Sejersdahl Kirkegaard, chef for PPR og Specialpædagogik i Aarhus Kommune

OM REFLEKSIVSVERKTØJET:

Formål

At skabe en lokal refleksion og dialog om, hvordan alle børn får en god skolestart. Værktøjet tager afsæt i Egmont Rapporten 2019, der sætter fokus på den gode skolestart.

Målgruppe

Alle fagprofessionelle, der arbejder med skolestart: medarbejdere og ledere i både dagtilbud, indskoling, PPR, sundhedsplejen og kommunale forvaltninger med flere.

Indhold

Refleksionsværktøjet belyser syv hovedtemaer i at sikre en god skolestart for børn i risiko:

1. Klar forståelse af børn i risiko *side 4*
2. Tidlig opsporing og gode dagtilbud *side 6*
3. Grundig forberedelse og børneparat skole *side 7*
4. Sammenhæng i overgang fra dagtilbud til skole *side 8*
5. Rummelige og robuste børnefællesskaber *side 9*
6. Tæt tværfagligt samarbejde *side 10*
7. Trykke forældre *side 11*

Hvert tema indeholder:

- Fakta om, hvad børn i risiko har brug for
- Udsagn fra børn og eksperter
- Spørgsmål, I kan bruge til refleksion
- Henvisning til artikler fra Egmont Rapporten 2019, hvor I kan læse mere. Find rapporten på www.egmontfonden.dk, hvor den gratis kan downloades.

MANGE ANVENDELSER

Eksempler på, hvordan I kan bruge værktøjet:

- *Medarbejdere og ledere i indskoling, i et dagtilbud eller i en klynge af dagtilbud* vil på et personalemøde undersøge egen praksis i arbejdet med skolestart for børn i risiko. De vælger et antal temaer med størst relevans for dem. Ved mødet går medarbejderne i grupper med et tema hver og drøfter refleksionsspørgsmålene til det pågældende tema. Til slut mødes de i plenum og drøfter sammen, hvordan de kan sikre en bedre skolestart for børn i risiko.
- *Ledere i fx skole, dagtilbud og forvaltning* vil drøfte, hvordan deres skolestartspraksis er for børn i risiko. De læser denne publikation og mødes derefter og udveksler viden. De tager udgangspunkt i de første to spørgsmål til hvert tema for at opnå et fælles vidensgrundlag. De bruger ét eller flere møder, indtil de oplever at have et fælles overblik.
- *Børnehaveklasselederen har møde med lederen og udvalgte medarbejdere i et dagtilbud* for at planlægge næste års samarbejde om skolestarten. De vil på mødet undersøge, hvordan overgangen opleves af børn, som risikerer ikke at trives i skolen. Inden mødet læser de temaet om sammenhæng i overgang og indleder mødet med en fælles snak ud fra spørgsmålene til dette tema.
- *Kommunens børne- og ungeforvaltning har tværprofessionel temadag* om skolestart for børn i risiko for fx PPR, sundhedsplejen og ledere fra kommunens dagtilbud og skoler. Alle syv temaer drøftes. Nogle i grupper, andre i plenum.

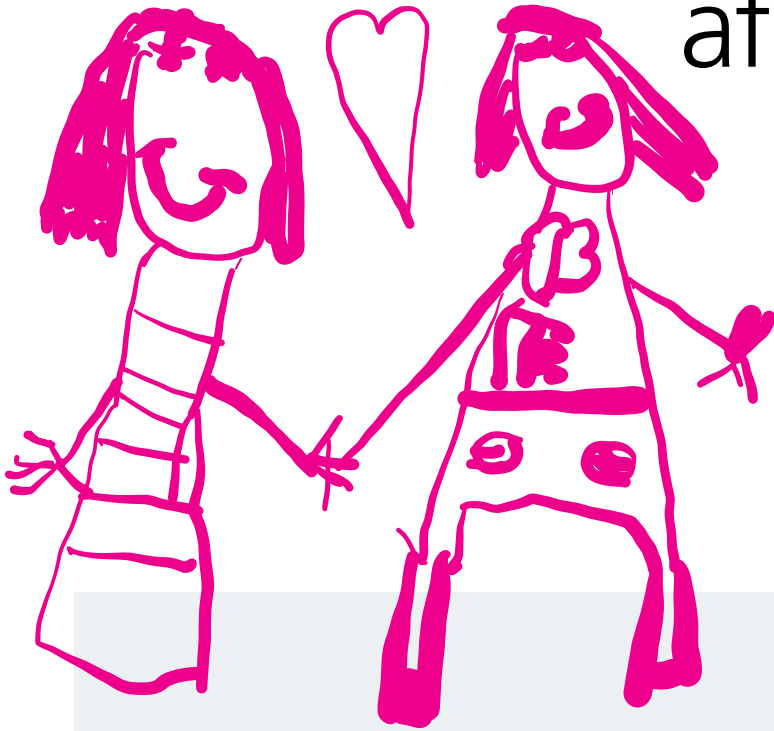
Før refleksionen

kan det være nyttigt at læse ekspertudsagnene under et eller flere af temaerne. I kan med fordel også læse nogle af artiklerne, der henvises til i Egmont Rapporten 2019. Under hvert tema finder I henvisninger til relevante artikler.

Som afslutning på refleksionen

er det vigtigt at beslutte, hvad I vil bruge jeres udbytte af refleksionen til, og at I laver konkrete aftaler om, hvordan I følger op.

Klar forståelse af børn i risiko

Det er afgørende at have en fælles forståelse af, hvilke børn, der er i særlig risiko for en dårlig skolestart. Derfor er der behov for en åben dialog om, hvilke børn, der oftest har det svært i overgangen fra dagtilbud til skole.

DET SIGER EKSPERTERNE

Vigtige kendetegn

Det kan være svært at vide, om et barn er i risiko for mistrivsel i overgangen til skole. Børn har forøget risiko for at mistrives i skolestarten, hvis de har:

Problemer med kammerater Børn, der har konflikter med jævnaldrende, har næsten tredoblet risiko for mistrivsel. Det kan fx være, hvis barnet bliver mobbet eller drillet, eller at barnet kommer bedre ud af det med voksne end med andre børn.

Problemer i relationen til forældre Manglen på kontakt eller omsorg fra forældre tæt på tredobler risikoen for mistrivsel.

Manglende skoleparathed Hvis fagprofessionelle omkring barnet vurderer, at barnet ikke er skoleparat, kan der være en markant øget risiko for, at barnet også vil mistrives i skolestarten.

Sproglige eller motoriske udfordringer Hvis barnet har sproglige eller motoriske vanskeligheder, er der også en let forhøjet risiko for, at barnet vil mistrives i skolestarten.

Psykiske eller koncentrationsmæssige udfordringer Hvis barnet har psykiske eller koncentrationsmæssige udfordringer i skolestarten, er der en øget risiko for, at barnet vil klare sig dårligere end andre børn gennem uddannelsesforløbet. Derfor bør man være særligt opmærksom på psykiske eller koncentrationsmæssige udfordringer i skolestarten.

Flere udfordringer øger risikoen Hver sjette syvårig har to eller flere udfordringer samtidig i skolestarten, fx både problemer med kammerater, lav selvtillid og koncentri-

onsbesvær. Og jo flere udfordringer, jo større risiko for at mistrives i skolestarten.

Trivselsudfordringer ved skolestart rammer børn fra alle sociale lag, og uanset familiebaggrund kan dårlig trivsel i skolestarten få langsigtede følger.

Konsekvenserne kan være alvorlige

Ikke at trives i skolestarten er slemt nok i sig selv. Samtidig kan det få følger for barnet på den lange bane. Jo flere trivselsudfordringer et barn har ved skolestart, jo større er risikoen alt andet lige for, at det barn klarer sig dårligere end jævnaldrende senere i skolen og videre i uddannelsessystemet.

Børn, der oplever flere udfordringer ifm. skolestarten, har mindre sandsynlighed for at klare sig godt i dansk og matematik ved folkeskolens afgangsprøve. De har også mindre sandsynlighed for at gennemføre en ungdomsuddannelse.

Ekstra høj risiko for at klare sig dårligt videre i uddannelsessystemet har børn, der både har flere trivselsudfordringer i skolestarten og samtidig er generelt psykisk sårbare. (se diagram til højre).

OBS: Ingen sikker årsagssammenhæng

At børn med udfordringer i skolestarten har signifikant forøget risiko for ikke at gennemføre en ungdomsuddannelse, kan skyldes forhold både før og i skolestarten. Den præcise årsagssammenhæng kendes ikke.

Sådan måles sårbarhed

Sårbarhed kan måles med redskabet SDQ. Et barn betegnes som sårbart, hvis det er uden for normalområdet i en eller flere af fem dimensioner, hvoraf fire er anvendt her: Hyperaktivitet/uopmærksomhed, emotionelle problemer, adfærdsproblemer og problemer i forhold til jævnaldrende.

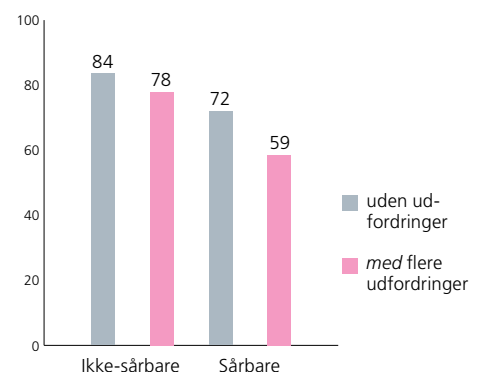
Undersøgelserne bag

Statens Institut for Folkesundhed, VIVE og Rambøll har for Egmont Fonden gennemført en række analyser af skolestartsudfordringer. De danner baggrund for Egmont Rapporten 2019 og kan læses på www.egmontfonden.dk.

UDFORDRINGER OG SÅRBARHED PÅVIRKER UDDANNELSESCHANCER

Børn, der er sårbare i skolestarten, klarer sig generelt dårligere senere i deres uddannelsesforløb. Især hvis de også har trivselsudfordringer i skolestarten.

Sandsynligheden for gennemført ungdomsuddannelse som 22-årig (pct.)

**Den første dag, jeg var i skole,
sagde jeg: 'Kan jeg ikke bare
komme i børnehaven igen'.**

Barn i 3. klasse

**Det er for alle børn
en udfordring at
gå fra børnehavens
mere frie struktur
til en mere lærings-
orienteret struktur,
men for et stort
mindretal er den
overgang særligt
vanskelig.**

Stig Broström, professor
emeritus

Refleksionsspørgsmål

Hvad ved vi?

- Hvilke børn oplever vi ikke trives i overgangen fra dagtilbud til børnehaveklasse?
- Hvilke trivselsudfordringer ser dagtilbud og skole i skolestarten?

Hvad gør vi?

- Hvordan opdager og reagerer vi på tegn på sårbarhed og mistrivsel i skolestarten?
- Følger vi senere i skoleforløbet op på de børn, som ikke trives i skolestarten?
- Hvordan taler dagtilbud og skole med barn og forældre om barnets trivsel før, under og efter skolestart?

Hvad kan vi gøre?

- Hvordan sikrer vi en endnu bedre fælles viden om børn hos os, som ikke trives i skolestarten?
- Hvordan kan vi skabe et fælles overblik over udfordringerne i skolestarten hos os?

Som afslutning på refleksionen

er det vigtigt at beslutte, hvad I vil bruge udbyttet af refleksionen til fremadrettet, og at I laver konkrete aftaler om, hvordan I følger op.

Læs mere i Egmont Rapporten 2019

Børn om skolestarten, side 12

*Børn med sociale udfordringer trives
dårligere ved skolestart*, side 18

*Ny undersøgelse: Trivselsproblemer ved
skolestart trækker lange spor*, side 38

Tidlig opsporing og støtte i dagtilbud

Børn i risiko for en svær skolestart skal identificeres så tidligt som muligt og sikres den nødvendige støtte i dagtilbuddet. Dagtilbud skal derfor have blik for børnenes udfordringer og sætte ind med målrettet støtte.

Jeg havde nogle små, nogle få sommerfugle, nej, nogle store sommerfugle – fordi jeg glædede mig til at starte i skole.

Barn i 3. klasse

Der skal så tidligt som muligt skabes et helhedsorienteret blik på de ressourcer og udfordringer hos barn og familie, som er kendt før skolestart. Alle fagprofessionelle omkring barnet skal bidrage. Det kræver systematik i proces og praksis.

Lisbeth Aggerholm, tværfaglig chef i Københavns Kommunes Børne- og Ungdomsforvaltning, afdeling Amager.

Refleksions spørgsmål

Hvad ved vi?

- Hvilke børn er i risiko for en dårlig skolestart hos os?
- Hvor mange børn har udfordringer i skolestarten, og hvor mange af dem identificerer vi allerede i dagtilbuddet?

Hvad gør vi?

- Hvordan og hvor tidligt opdager vi børn, der kan få en svær skolestart? Hvad gør vi godt og mindre godt?
- Hvordan giver vi alle børn en oplevelse af ansvar og indflydelse, fx gennem meningsfulde samtaler med voksne?
- Hvordan bruger vi legen til at udvikle de kompetencer, børn behøver i skolen?

Hvad kan vi gøre?

- Hvad kan vi gøre for tidligt at opspore alle børn i risiko for svær skolestart?
- Hvordan kan vi sikre, at de børn, der har særlig brug for støtte, får hjælp allerede i dagtilbuddet?

Som afslutning på refleksionen

er det vigtigt at beslutte, hvad I vil bruge udbyttet af refleksionen til fremadrettet, og at I laver konkrete aftaler om, hvordan I følger op.

DET SIGER EKSPERTERNE

Det er vigtigt, at børn i risiko for en svær skolestart bliver opdaget længe før skolestart og støttes i overgangen.

Opsporing skal ske tidligt Fundamentet for en god skolestart lægges længe inden første skoledag. De første år i barnets liv udvikler barnet færdigheder, som er afgørende for trivsel i skolen, og det er derfor vigtigt, at fagprofessionelle tidligt opdager og reagerer på tegn på, at børn er i risiko for en svær skolestart og har brug for ekstra støtte før skolealderen for at blive skoleparate.

Sundhedsplejersken har vigtig viden

Sundhedsplejen kommer i næsten alle hjem fra starten af et barns liv og taler med alle børn i børnehaveklassen eller 1. klasse (som led i indskolingsundersøgelsen) om blandt andet trivsel. Sundhedsplejen kan derfor bidrage væsentligt til tidlig opsporing af børn, som ikke trives, og kan spille en mere aktiv rolle i skolestarten.

Gode dagtilbud Børn, der tidligt ikke trives eller er i risiko for at mistrives, har brug for at gå i dagtilbud af høj kvalitet. I dagtilbud skal barnet udvikle færdigheder, der er vigtige for at trives i skolen, fx sproglige kompetencer og socioemotionelle kompetencer, herunder evnen til at skabe sociale relationer og en god erkendelse af sig selv og sin omverden. Dagtilbuddet skal have en klar forståelse af vigtigheden af god skolestart og opdage og handle, hvis et barn ikke trives eller udviser tegn på, at barnet kan få en svær skolestart.

Stor før lille Før barnet forlader børnehaven, skal det opleve at have større ansvar og indflydelse og betydning. Børn uden de erfaringer er ofte udsatte i skolestarten.

Læs mere i Egmont Rapporten 2019

Tre skridt på vejen til den gode skolestart, side 8
Skolestart gør store børn små igen, side 16

Grundig forberedelse og børneparat skole

Skolerne skal være klar til at sikre en god modtagelse af de børn, der starter i skole. Det kræver, at dagtilbuddet, skolen og andre med viden om barnet udveksler informationer i god tid inden skolestarten. Derfor er der brug for at arbejde med en systematisk overdragelse og modtagelse af børnene.

Jeg var en af de største på stuen, men da jeg kom over i skolen, var jeg en af de mindste. Det var en lidt underlig følelse. Okay, hvad sker der her? Jeg var bange for de store drenge. Jeg var ikke helt tryk ved det. Bange for, at de ville drille.

Barn i 2. klasse

Jo mere systematik og grundighed i overleveringen af information til skolen før skolestart, desto bedre skolestart får udsatte børn.

Jill Melbye, seniorforsker på VIVE

DET SIGER EKSPERTERNE

Længe før et udsat barn skal i skole, skal skolen kende barnet og dets forældre indgående, så den viden kommer til at indgå, når skolen planlægger skolestarten. Skolen skal gøre sig parat til de børn, som kommer. Fx ved:

Grundig videndeling Kvalitet i overleveringen af viden til skoler om børn i risiko for dårlig skolestart er meget vigtig. Skolen har stor fordel af at kende både de konkrete indsatser og strategier, der er anvendt i det pædagogiske arbejde med barnet i dagtilbuddet, barnets sociale liv og deltagelse i fællesskaber samt ressourcer og udfordringer hos barnet og forældrene.

Tværdfagligt samarbejde Alle fagprofessionelle med relevant viden om et barn i risiko for mistrivsel i skolestarten bør inddrages, dele viden og have dialog om barnet. PPR og sundhedsplejen bør spille en nøglerolle.

Tidlig videndeling Ideelt set skal skolen have et godt kendskab til kommende børn i risiko, mindst halvandet år før barnet starter i skole – dvs. før skolen planlægger kommende skoleår.

Tidlig planlægning Viden om børn i risiko bør inddrages, når skolen lægger budget og skema, fordeler skolepædagog-ressourcer og sammensætter klasser. Det har også stor positiv værdi at inddrage forældrene tidligt.

Rum til alle Skoler inkluderer nu næsten alle børn i den almindelige undervisning. Børn i en børnehaveklasse i dag har derfor vidt forskellige behov og grader af modenhed, som skal indtænkes for at skabe gode læringsmiljøer og børnefællesskaber.

Måltrettet opmærksomhed Nogle børn har brug for ekstra pædagogisk støtte i børnehaveklassen.

Refleksionsspørgsmål

Hvad ved vi?

- Hvad ved eller tror vi i dagtilbud og skole om udfordringer og behov hos børn, der er i risiko for en dårlig skolestart?
- Hvad er skolens praksis for at gøre sig klar til at modtage børn, der risikerer en svær skolestart?

Hvad gør vi?

- Hvordan arbejder vi i dag med at sikre, at al relevant viden om barnet bliver delt på tværs af dagtilbud, skole, PPR m.v.? Hvad gør vi godt og mindre godt?
- Hvordan arbejder skolen med at rumme alle typer børn – også de sårbare og børn med udfordringer?
- Hvordan modtager skolen børn i risiko for mistrivsel? Hvilken støtte får de? Kommer de altid i klasse med en ven?

Hvad kan vi gøre?

- Hvordan kan vi sikre endnu tidligere og bedre videndeling om børn i risiko?
- Hvordan kan skolen gøre mere for at blive parat til børn i risiko for svær skolestart?

Som afslutning på refleksionen

er det vigtigt at beslutte, hvad I vil bruge udbyttet af refleksionen til fremadrettet, og at I laver konkrete aftaler om, hvordan I følger op.

Læs mere i Egmont Rapporten 2019

Vores skole skal være for alle, side 22

Skoler skal kende udsatte børn længe før skolestart, side 44

God skolestart kræver ledelse og samarbejde, side 48

Sammenhæng i overgang fra dagtilbud til skole

Der er behov for at arbejde målrettet med at skabe sammenhæng i overgangen til indskoling fra børnehave, hvor mange børn forlader et trygt miljø og gode venner.

BØRNEHAVEBØRNS FORVENTNINGER TIL SKOLESTARTEN:

43 procent ved ikke, hvad de skal lave, når de kommer i skole, selvom 95 procent inden skolestart har besøgt skolen, de skal gå på.

41 procent er nervøse for at skulle starte i skole og forventer, at det nogle gange bliver svært at gå i skole. *83 procent* tror også, at det bliver sjovt at lære nye ting.

Nogle gange kom vi ud og se på skolen og gik ture sammen med dem, der skulle være i skolen, men jeg blev snydt, for jeg troede, at min allerbedste ven skulle gå med mig. Det var ikke så fedt.

Barn i 3. klasse

En let hånd på et barns skulder i en svær situation kan være præcis det, som får barnet til at turde gå med de andre børn frem for at trække sig fra børnefællesskabet.

Inge Schoug Larsen, psykolog og rådgiver for kommuner om skolestart

Læs mere i Egmont Rapporten 2019

Tre skridt på vejen til den gode skolestart, side 8

Børn om skolestarten: Det er spændende og svært, side 12

DET SIGER EKSPERTERNE

Besøg på skolen Indblik i livet inde i skolen fra fx besøg er især godt for børn, som er nervøse for at starte i skole. Men besøgene kan ikke stå alene, og børnene kan ikke nødvendigvis huske, at de har besøgt skolen en enkelt gang.

Besøg i børnehaven Det kan skabe tryghed og give bedre modtagelse af børn i risiko, hvis børnehaveklasselederen gentagne gange besøger dagtilbuddet og lærer sine kommende elever at kende.

Fælles forløb Dagtilbud og børnehaveklasseleder kan skabe forløb for børnene på tværs af skolestarten, fx gennem fælles aktiviteter for børnehavebørnene og skolebørnene.

Plads til sorg og afsked Forskning viser, at børn har brug for et godt farvel til børnehaven, fx ved at komme tilbage og besøge børnehaven igen efter skolestart.

At komme i klasse med en kammerat Det er vigtigt for børn at komme i klasse med mindst ét barn, de kender i forvejen. At "holde en ven i hånden" i skolestarten har stor betydning for trivsel og læring.

En voksen ven i klassen En kendt voksen kan være en slags ven i klasserummet med et godt blik for barnet. Det kan have stor betydning for, om et barn i risiko finder sig til rette i skolen. Den voksne kan fx være en pædagog, der også kender barnet fra børnehaven eller SFO, eller en frivillig, som støtter barnet i overgangen.

Kvalitetssikring Kvaliteten af overgangsaktiviteter afhænger af, hvordan de udføres i praksis. Det kan øge kvaliteten, når fx pædagoger og lærere samarbejder om opgaven ud fra et aftalt fælles pædagogisk grundlag.

Refleksionsspørgsmål

Hvad ved vi?

- Hvordan oplever børnene overgangen fra dagtilbud til skole?
- Hvordan opleves vores overgangsaktiviteter af børn, som risikerer ikke at trives i skolestarten?

Hvad gør vi?

- Hvordan samarbejder dagtilbud, indskoling og SFO og forældre om sammenhæng i overgangen for børn i risiko? Hvad gør vi godt og mindre godt?
- Hvordan taler pædagoger, børnehaveklasseleder og lærere med børn i risiko og deres forældre om overgangen til børnehaven – fx sorgen ved farvel og nervøsitet over det nye?
- Har vi voksne, der støtter børnene i risiko i overgangen, fx pædagoger, som følger børnene i den første tid?

Hvad kan vi?

- Hvordan kan vi gøre overgangen fra dagtilbud til skole bedre for børnene i risiko?
- På hvilke punkter kan pædagoger, børnehaveklasseleder, lærere og forældre samarbejde om bedre sammenhæng i overgangen for børn i risiko?

Som afslutning på refleksionen

er det vigtigt at beslutte, hvad I vil bruge udbyttet af refleksionen til fremadrettet, og at I laver konkrete aftaler om, hvordan I følger op.

Rummelige og robuste børnefællesskaber

Børnene peger entydigt på vigtigheden af venskaber og fællesskaber som det vigtigste i skolestarten. Derfor er der behov for, at dagtilbuddet og skolen både har blik for de eksisterende relationer og for dem, der skabes gennem skolestarten.

Da jeg startede i skole, var jeg nogle gange lidt ked af det. Det var i frikvartererne, det var udenfor. Der var det lidt svært at finde på noget at lave.

Barn i børnehaveklassen

Børns sociale relationer og erfaringer har enorm betydning for deres trivsel og evne til at koncentrere sig i skolen, så lærere skal forstå, hvilke relationer der er af betydning set fra det enkelte barns perspektiv.

Anja Hvidtfeldt Stanek, lektor og ph.d.

DET SIGER EKSPERTERNE

Blik for venskaber Når barnet starter i skole, har barnet "gamle" venskaber fra børnehaven. Samtidig kan nye venskaber kan spire frem. Begge dele bør skole og dagtilbud have blik for og understøtte i overgangen til skole.

Hjælp til leg Hjælp fra lærere, pædagoger og ældre elever til aktiviteter i frikvartererne og til legeaftaler, legegrupper og makkerpar kan i den første tid hjælpe alle børn og især børn i risiko til, hvor og hvem de kan orientere sig mod uden for undervisningen.

Samarbejde Dagtilbud, skole og SFO kan udveksle viden om et barns relationer og samarbejde om at hjælpe barnet med at bygge relationer, både før og i skolestarten. Det kan lette barnets vej ind i fællesskaber.

Forældreopbakning Rummelige og robuste børnefællesskaber kræver, at forældregruppen bakker op, og det kan skole og pædagoger støtte dem i, blandt andet ved at være tydelige om krav og forventninger til forældre, eksempelvis om deres deltagelse i møder og sociale arrangementer.

DET SIGER BØRNENE: VENSKABER ER VIGTIGST

Børn er ikke i tvivl: Venskaber og relationerne til de andre børn i skolen er det vigtigste i skolestarten og en kilde til uro og bekymring for mange. Usikkerheden om at få venner og høre til i et fællesskab optager mange børn og er det emne, der fylder allermost hos børn i skolestarten. De børn, der ikke er startet i skole endnu, fortæller, at de er spændte på, hvem de andre børn i skolen mon er, og de er nervøse for, om de vil få nye venner og nogen at lege med i skolen.

Det svære frikvarter

Efter skolestarten beretter en del børn, at de er nervøse, generte og bange for at spørge andre børn, om de må være med i deres leg, og at det kræver mod og aktiv handling at deltage i leg og finde venner. At kende nogle af de andre børn godt gør det muligt at bede dem om hjælp og lettere at lære, for så er nervøsitetten for at svare forkert mindre.

Refleksionsspørgsmål

Hvad ved vi?

- Er der børn hos os uden venner, og som ikke deltager i fællesskaberne?
- Hvordan oplever børnene hos os udfordringen med at skulle skabe nye venskaber i skolestarten?

Hvad gør vi?

- Hvordan taler vi med børn og deres forældre om relationer og børnefællesskaber i skolestarten? Hvad gør vi godt og mindre godt?
- Hvilke aktiviteter har vi for at få alle børn med i børnefællesskaberne?
- Hvordan understøtter dagtilbud og skole leg, som åbner for deltagelse af alle børn?

Hvad kan vi gøre?

- Hvad kan vi gøre for, at alle børn bliver del af børnefællesskaberne?
- Hvordan får vi alle forældre til at understøtte rummelige børnefællesskaber?

Som afslutning på refleksionen

er det vigtigt at beslutte, hvad I vil bruge udbyttet af refleksionen til fremadrettet, og at I laver konkrete aftaler om, hvordan I følger op.

Læs mere i Egmont Rapporten 2019

Tre skridt på vejen til den gode skolestart, side 8
Børn om skolestarten, side 12

Tæt tværfagligt samarbejde

God skolestart til alle børn kræver målrettet, tværfagligt samarbejde med god struktur for samarbejdet, ledelsesmæssig opbakning og løbende fælles dialog om, hvordan skolestarten kan styrkes.

DET SIGER EKSPERTERNE

Fælles målrettet indsats har effekt Undersøgelser viser, at jo mere fagprofessionelle omkring et barn i risiko er enige om, hvad barnet har brug for i skolestarten, desto bedre vil barnet trives. Det vigtige er, at de er sammen om at gennemføre en målrettet indsats med støtte til det enkelte barn.

Inddrag alle relevante aktører PPR og sundhedsplejerskerne møder udsatte børn og deres forældre tidligt og både før og efter skolestart, og de besidder en viden, som der er perspektiv i at bringe mere i spil i skolestarten.

Samarbejdskultur Tværfagligt samarbejde fordrer en kultur, hvor professionerne, fx lærere, børnehaveklasselædere og pædagoger, ser hinanden som ligeværdige kollegaer, der bringer hinandens kompetencer i spil. Det kan lykkes, når ledelsen viser vejen, og derfor er den gode skolestart også en tværgående, ledelsesmæssig opgave.

Uddannelse i samarbejde Både lærere, pædagoger, PPR-medarbejdere, sundhedsplejersker og børnehaveklasselædere kan klædes bedre på til at samarbejde om skolestart for børn i risiko. Det kan fx ske gennem fælles efter- og videreuddannelse.

Jeg var meget genert, for jeg kendte jo ikke de voksne, så jeg turde ikke række hånden op, når der var et spørgsmål.

Barn i 3. klasse

Børn, der mistrives i skolestarten, har ofte flere samtidige udfordringer, som kræver, at lærere, pædagoger, sundhedsplejersker og PPR er gode til at samarbejde indbyrdes.

Stefan Hermann, formand for Danske Professionshøjskolelærere

Refleksions spørgsmål

Hvad ved vi?

- Deler dagtilbud og skole syn på børn i risiko for svær skolestart?
- Hvor fungerer samarbejdet godt, og hvor fungerer det mindre godt?

Hvad gør vi?

- Hvordan inddrager vi de relevante professioner omkring et barn i risiko i skolestarten?
- Hvad gør vi for at sikre et godt samarbejde mellem dagtilbud, skole, sundhedspleje, PPR m.fl.?
- Hvilke eksempler har vi på tværfagligt samarbejde, der giver børn i risiko bedre skolestart?

Hvad kan vi gøre?

- Hvem kan vi inddrage endnu mere aktivt for at skabe en god skolestart for børn i risiko og hvordan?
- Hvilke konkrete tiltag kan styrke samarbejdet om børn i risiko?

Som afslutning på refleksionen

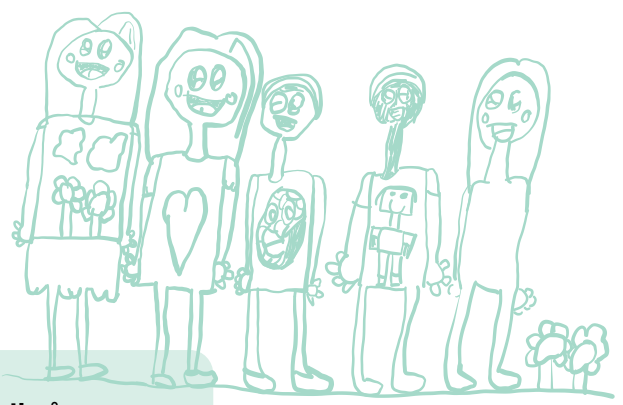
er det vigtigt at beslutte, hvad I vil bruge udbyttet af refleksionen til fremadrettet, og at I laver konkrete aftaler om, hvordan I følger op.

Læs mere i Egmont Rapporten 2019

Forældrenes tryghed smitter af på børnene, side 30
Sæt fokus på sårbarheden i skolestarten, side 42
Indlysende rigtigt at prioritere skolestart, side 51

Trygge forældre

Det er ikke kun børnene, der starter i skole - det gør forældrene også. Og forældrenes tryghed kan få stor betydning for, hvordan børnene oplever skolestarten. Derfor er der behov for et tæt forældresamarbejde om skolestarten.

DET SIGER EKSPERTERNE

Skolestart er også en betydningsfuld og svær omstilling for forældre, især for forældre til børn i risiko for en svær skolestart. Hvis forældrene føler sig trygge i skolestarten, kan det bidrage til, at barnet får en god skolestart. Trygge forældre kræver bl.a.:

Forældreperspektiv Det er vigtigt at se skolestarten fra forældrenes perspektiv for at besvare spørgsmål og opfylde behov hos forældre til børn i risiko.

Grundig og tidlig inddragelse Alle forældre og især forældre til børn i risiko har brug for at blive inddraget tidligt i skolestartsforløbet.

Tydlig kommunikation Forældre skal vide meget konkret, hvad skolen forventer af dem. Usikkerhed om skolens krav kan få forældre til at trække sig fra skole-hjem-samarbejdet.

Vejled forældregruppen Skolen kan også være meget tydelig om, hvordan forældre i en klasse kan understøtte gode børnefællesskaber med fælles værdier og principper.

Pædagogen som forældrekontakt En del forældre finder det svært, at der ikke er tid til at tale med barnets lærer på skolen i hverdagen. En pædagog med timer i både skolen og i SFO kan møde forældrene, når de henter barnet i SFO, og pædagogens forståelse af barnets trivsel i skolen kan bidrage til tryghed hos forældrene.

Frivillige kan gøre en forskel En række civilsamfundsorganisationer tilbyder frivilligbaseret støtte, som kan hjælpe forældre til børn i risiko.

Alle forældre vil så gerne samarbejde med skolen om at give deres barn en god start på skolelivet, men det kan de kun, hvis de kender rammerne, og det er der mange forældre, der ikke gør – især blandt forældre til 'sprøde' børn. Så som forældre skal vi klædes bedre på til skolestarten.

Forælder til dreng i børnehaveklasse

Refleksionsspørgsmål

Hvad ved vi?

- Hvordan opleves skolestarten af forældre til børn, der risikerer en svær skolestart?
- Hvad synes forældrene om dialogen med os om deres barns skolestart?

Hvad gør vi?

- Hvordan taler vi med forældre til et barn i risiko om skolestart?
- Hvor grundigt informerer vi forældre om mulighederne for at understøtte deres barn i skolestarten?
- Hvor klart og tydeligt kommunikerer vi vores krav og forventninger til forældre?

Hvad kan vi?

- Hvad kan vi gøre for at inddrage forældrene på måder, som sikrer en god skolestart for børnene i risiko?
- Hvad kan vi gøre for at understøtte forældre, som finder det svært at deltage aktivt i deres barns skolestart?

Som afslutning på refleksionen

er det vigtigt at beslutte, hvad I vil bruge udbyttet af refleksionen til fremadrettet, og at I laver konkrete aftaler om, hvordan I følger op.

God skolestart for barnet kræver forberedelse på tre niveauer: barnet selv, fagprofessionelle og forældrene. Alle tre niveauer skal fungere lige godt, men ofte glemmer man forældrene. Ofte er fokus på at forberede barnet, mens forældrene risikerer at stå med vigtige, ubesvarede spørgsmål.

Helene Ackesjö, docent og forsker i skolestart på Linnéuniversitetet i Kalmar

FORÆLDRES FORVENTNING TIL DERES BARN'S SKOLESTART

23 procent er bekymrede for, om barnet kan sidde stille og høre efter, når læreren taler.

25 procent tvivler på, at deres barn kan koncentrere sig i skolen.

11 procent er bekymrede for, at deres barn ikke får nogen venner i klassen.

Læs mere i Egmont Rapporten 2019

Forældre starter også i skole, side 28

Mange kan bidrage til god skolestart, side 36

Frivillige får flere fædre med, side 37

Giv alle børn en god skolestart

Jeg er nervøs for at starte i børnehaveklassen, for så møder jeg en masse skolebørn. Og jeg har ikke mødt dem, så jeg kender dem ikke – og så er det svært at finde nogen at lege med.

Børnehavebarn

Trivselsproblemer i skolestarten kan trække lange spor i børns liv – uanset deres familiebaggrund.

Mette Lausten, seniorforsker i VIVE

HVERT 9. BARN TRIVES IKKE I SKOLESTARTEN

11,6 %

af børn i børnehaveklassen og 1. klasse siger selv, at de trives dårligt i skolen – svarende til tre børn i en børnehaveklasse med 26 elever.

30 %

synes, at det var svært at starte i skole, og efter det første år i skole finder hvert tredje barn (31 pct.) det stadig svært at gå i skole nogle gange.

RISIKOFAKTORER

Lav skoletrivsel er en særlig risiko for børn, der har problemer med:

- Kammerater
  - Forældre
  - Lav selvtillid
  - Koncentrationsbesvær
  - Sprog eller motorik
  - Socioemotionelle udfordringer, der gør dem generelt sårbare
- Flere udfordringer på én gang øger et barns risiko.

BØRN: FÅR VI MON VENNER I SKOLEN?

At få venner og nogen at lege med er det vigtigste for at trives i skolen og samtidig det sværeste, siger børnene selv.

41 %

er nervøse for, om de bliver del af fællesskaber i skolen. De fleste børnehavebørn (83 pct.) glæder sig til at starte i skole.

MERE VIDEN OM SKOLESTART

Alle fakta indgår i Egmont Rapporten 2019: "NÅR STORE BLIVER SMÅ – giv alle børn en god skolestart", som kan læses og downloades på www.egmontfonden.dk, hvor der også er link til undersøgelserne bag rapporten til brug for fagprofessionelle, som vil reflektere over egen praksis i forhold til at sikre alle børn en god skolestart.

TEMAER I ARBEJDE MED SKOLESTART FOR BØRN I RISIKO

Egmont Rapporten 2019 viser, at syv temaer har stor betydning for, om skolestarten er god for børn, der er i risiko for ikke at trives i skolen:

Klar forståelse af børn i risiko

Fagprofessionelle skal vide, at nogle børn har forhøjet risiko for ikke at trives i skolestarten, og at svær skolestart kan trække dybe spor i livet.

Tidlig opsporing og gode dagtilbud

Børn som risikerer svær skolestart skal opdages, mens de går i dagtilbud, hvor de skal udvikle færdigheder, de får brug for i skolen.

Grundig forberedelse og børneparat skole

Dagtilbud og skole skal tidligt dele viden om børn i risiko, og skolen skal indrette sig på de børn, der er på vej.

Sammenhæng i overgang fra dagtilbud til skole

Børn i risiko skal opleve sammenhæng og samspil mellem dagtilbud og skolen i tiden op til og efter første skoledag.

Rummelige og robuste børnefællesskaber

At få venner og indgå i gode fællesskaber er centralt for trivsel i skolestarten, og mange børn i risiko behøver hjælp til det.

Tæt tværfagligt samarbejde

Børn i risiko har brug for, at fagprofessionelle omkring dem samarbejder godt om deres skolestart.

Trygge forældre

Et barn i risiko får bedre skolestart, når forældrene bliver inddraget tidligt, grundigt og tydeligt.

TRIVSELSPROBLEMER VED SKOLESTARTEN TRÆKKER DYBE SPOR

Børn med svær skolestart klarer sig generelt dårligere senere i deres uddannelsesforløb. De har mindre chance for at opnå karakteren to eller mere i dansk og matematik ved folkeskolens afgangsprøve og for at fuldføre en ungdomsuddannelse.

Antal trivselsudfordringer og sandsynligheden for gennemført ungdomsuddannelse som 22-årig

